

Capitolul 1

[Introducere și plan]

1. PLANUL CĂRȚII

Prin istoria analizei economice înțeleg istoria eforturilor intelectuale depuse de oameni cu scopul de a *înțelege* fenomenele economice sau, ceea ce înseamnă același lucru, istoria aspectelor analitice sau științifice ale gândirii economice. Partea a II-a a acestei cărți va descrie istoria acestor eforturi, de la începuturi până la ultimele două sau trei decenii din secolul al XVIII-lea. Partea a III-a va acoperi perioada pe care am putea-o denumi, deși de o manieră destul de imperfectă, drept era „clasicilor“ englezi, care se întinde până la începutul anilor 1870. Partea a IV-a va analiza economia analitică sau științifică de la sfârșitul perioadei „clasice“ până la Primul Război Mondial, deși, din motive de comoditate, vom ajunge cu demersul până în zilele noastre. Aceste trei părți reprezintă miezul lucrării și dau sens eforturilor noastre de cercetare. Partea a V-a reprezintă o schiță a evoluțiilor moderne și nu vizează altceva decât a-l ajuta pe cititor să înțeleagă modul în care lucrările economiștilor moderni sunt conectate la cele ale gânditorilor din trecut.

În ceea ce privește misiunea extrem de dificilă a acestei lucrări, mai curând asumată decât dusă la bun sfârșit, suntem conștienți de un fapt de rău augur. Oricare ar fi problemele cu care se confruntă cu adevărat orice știință, istoricul ei este, de obicei, cel puțin suficient de sigur încât să treacă la treabă. Nu-i cazul nostru. Aici, chiar noțiunile de „analiză economică“, de „efort intelectual“ sau de „știință“ sunt „ascunse în ceață“, iar regulile sau principiile care ar trebui să ghideze munca istoricului au de suferit din cauza dubiilor și, ceea ce este mai rău, din cauza neînțelegerilor. De aceea, Părțile a II-a și a V-a vor fi prefațate prin Partea I, al cărei rol este acela de a explica, în limita spațiului disponibil, opiniile autorului în legătură cu subiectul ales și cu anumite concepte pe care ne-am propus să le utilizăm. Mai mult, cred că ar trebui analizate teme ce aparțin sociologiei

științei, adică teoria științei considerată un fenomen social. Totuși, trebuie să observăm un lucru: procedez astfel pentru a oferi câteva informații legate de principiile pe care o să le adopt sau de cadrul general al cărții. Deși voi explica motivele pentru care le adopt, ele nu pot fi formulate cu claritate acum. Rolul lor este acela de a ușura înțelegerea demersului meu și de a permite cititorului să renunțe la parcurgerea lucrării dacă ea nu pare să fie pe gustul său.

2. DE CE TREBUIE SĂ STUDIEM ISTORIA ȘTIINȚEI ECONOMICE

Așadar, de ce trebuie să studiem istoria *oricărei* științe? În general, se consideră că o generație ar trebui să prezerve ceea ce este util în eforturile generațiilor anterioare. Conceptele, metodele și rezultate care nu sunt atât de bine păstrate nu merită, probabil, atenția noastră. Atunci, de ce ar trebui să revenim la autori din trecut și la moduri de gândire perimate? Nu ar trebui să lăsăm toate aceste aspecte din vechime pe seama câtorva specialiști, pasionați de subiect, care iubesc dezinteresat ceea ce fac?

Se pot spune multe lucruri în legătură cu această atitudine. Cu siguranță, este mai bine să treci peste concepții învechite decât să revii asupra lor la nesfârșit. Totuși, putem trage ceva foloase din incursiunile în adâncurile istoriei, cu condiția să nu rămânem acolo vreme îndelungată. Există trei tipuri de câștiguri la care putem spera în urma unui astfel de demers: avantaje de ordin pedagogic, idei noi și perspective asupra naturii minții umane. Ne vom referi la toate aceste aspecte, pe rând, mai întâi fără vreo referire specială la știința economică; apoi, vom adăuga un al patrulea câștig, mai precis, câteva motive pentru care credem că, în știința economică, studierea istoriei muncii analitice este recomandată într-o mai mare măsură decât în alte domenii.

Așadar, în primul rând, profesorii sau studenții care își imaginează că cel mai recent tratat este singurul lucru necesar vor descoperi imediat că își complică inutil existența. Atât timp cât acest tratat recent nu prezintă măcar o minimă perspectivă istorică, studenții sau cea mai mare parte a lor se vor confrunta cu senzația de *lipsă de direcție* sau de *sens*, indiferent de originalitatea, rigoarea sau eleganța lucrării în cauză. Acest lucru se întâmplă deoarece, indiferent de domeniu, problemele și metodele utilizate la un moment dat întruchipează realizările și poartă marca efortului depus în trecut, în condiții complet diferite. Importanța problemelor și validitatea metodelor nu pot fi înțelese fără deținerea unei cunoașteri referitoare la problemele și metodele din trecut, în raport cu care ele reprezintă răspunsul sau o tentativă de răspuns. Analiza științifică nu este, pur și simplu, un proces coerent din punct de vedere logic, care pleacă de la niște noțiuni primitive și care, apoi, acumulează de o manieră liniară.

Nu reprezintă, pur și simplu, descoperirea progresivă a unei realități obiective, cum ar fi, de exemplu, descoperirea fluviului Congo. Este, mai curând, o luptă neîncetată cu creațiile propriilor noastre spirite și cu cele ale predecesorilor noștri; analiza „progresează“, dacă așa ceva se întâmplă, într-un mod complicat, mai puțin logic, sub influența ideilor, observațiilor sau nevoilor noi, precum și a predispozițiilor și temperamentelor noilor gânditori. De aceea, orice tratat care încearcă să prezinte „stadiul actual al științei“ traduce în realitate metode, probleme și rezultate condiționate din punct de vedere istoric, care au sens doar cu referire la circumstanțele istorice în care au apărut. Altfel spus, starea unei științe, la un moment dat, depinde de istoria sa și nu poate fi prezentată de o manieră satisfăcătoare fără a fi explicată această istorie implicită. Permiteți-mi să adaug imediat că acest aspect pedagogic va fi avut în vedere pe tot parcursul cărții și că va ghida alegerea materialului supus analizei, uneori în detrimentul altor criterii importante.

În al doilea rând, mintea noastră are capacitatea de a formula noi idei în urma studierii istoriei unei științe. Unii oameni trag mai multe foloase decât alții din această perspectivă, însă, probabil, există puține persoane care să nu obțină niciun folos. Minteaa unui om trebuie să fie extrem de limitată dacă nu reușește să învețe nimic din trecut, dacă experiența nu-i lărgeste orizonturile. Productivitatea acestei experiențe poate fi ilustrată prin faptul că ideile privind teoria relativității au apărut, mai întâi, într-o carte despre istoria mecanicii.¹ Însă, în afară de inspirație, fiecare dintre noi poate învăța lucruri utile din istoria științei, chiar dacă uneori ele se dovedesc a fi descurajante. Învățăm atât din futilitatea, cât și din fertilitatea controverselor, din divagații, din eforturi risipite, ca urmare a faptului că ajungem într-un impas sau în urma unei perioade neîntrerupte de progres, din acceptarea hazardului, din modurile în care ar trebui să nu procedăm sau din cele în care ar trebui s-o facem. Învățăm să înțelegem de ce am ajuns sau nu atât de departe. Învățăm să înțelegem *ceea ce se întâmplă, cum și de ce* – un aspect asupra căruia vom reveni de-a lungul prezentei lucrări.

În al treilea rând, cel mai frumos elogiu pe care îl putem aduce istoriei unei științe sau istoriei științei în general este acela că ea ne învață multe despre spiritul uman. Evident, materialul pe care ea îl produce privește doar un tip particular de activitate intelectuală. Însă, în interiorul acestui domeniu, dovezile sale sunt aproape exhaustive. Ea oferă spectacolul logicii în acțiune, al logicii încarnate în concret, al logicii legate de viziune și proiect. Orice domeniu al acțiunii umane arată spiritul uman în acțiune, însă

1. Ernst Mach, *Die Mechanik in ihrer Entwicklung: historisch-kritisch dargestellt* (prima ediție, 1883; a se consulta Anexa celei de-a opta ediții, realizată de J. Petzoldt); traducerea în engleză, făcută de T.J. McCormack, conține adăugiri și modificări introduse până la ediția a 9-a (finală), 1942.

În niciun alt domeniu nu ajungem atât de aproape de metodele curente de lucru, deoarece în niciun alt domeniu oamenii nu cheltuiesc atât de mult efort pentru a se informa în legătură cu procesele lor mentale. Din această perspectivă, oameni diferiți s-au comportat diferit. Unii, precum Huygens, erau direcți, clari; alții, precum Newton, erau reticenți. Însă nici măcar cei mai reticenți dintre savanți nu pot evita să-și expună modul de gândire, deoarece, în știință, dar nu și în politică, acțiunea dusă la bun sfârșit este autorevelatoare prin însăși natura ei. Acesta este motivul principal pentru care s-a constatat de multe ori, de la Whewell și J.S. Mill la Wundt și Dewey, că știința generală a științei (*Wissenschaftslehre*, în germană) nu înseamnă doar logică aplicată, ci și un laborator pentru logica pură. Cu alte cuvinte, obiceiurile științifice sau regulile metodologice nu trebuie judecate doar prin intermediul modelelor logice care există independent de ele; ele contribuie într-o anumită măsură la însăși formarea acestor modele logice, care, la rândul lor, reacționează asupra celor dintâi. Pentru a exprima acest lucru prin metoda judecății la extrem, un tip de logică pragmatică sau descriptivă poate fi dedus din observarea și formularea regulilor metodei științifice, care, evident, implică studiul istoriei științelor.

În al patrulea rând, argumentele precedente, cel puțin cele care au fost prezentate în primele două paragrafe, sunt valabile mai ales în domeniul economiei. Deocamdată, ne vom opri la implicațiile acestui fapt evident: conținutul economiei este el însuși un proces istoric unic (a se consulta subcapitolul al treilea, din paginile care urmează), încât, în mare măsură, economia diferitelor epoci tratează seturi diferite de fapte și probleme. Acest aspect este suficient pentru a acorda o atenție sporită istoriei ideilor economice. Însă, pentru a nu ne repeta, trecem, deocamdată, peste acest aspect, concentrându-ne asupra altuia. După cum vom vedea, economia științifică nu este lipsită de continuitate istorică. De fapt, scopul nostru principal este acela de a descrie ceea ce poate fi numit „procesul filiației ideilor științifice” – procesul prin care eforturile oamenilor de a înțelege fenomenele economice produc, îmbunătățesc și demantelează structuri analitice într-o succesiune neîntreruptă. Una dintre principalele teze de formulat în prezenta lucrare constă tocmai în a arăta că, *în mod fundamental*, acest proces nu diferă de procesele similare din alte domenii ale cunoașterii. Însă, din rațiuni pe care ne propunem să le lămurim, această filiație ideatică a întâmpinat mai multe obstacole în domeniul nostru decât în aproape toate celelalte. Puține persoane sunt dispuse să ne felicite pentru realizările noastre intelectuale, mai ales când vine vorba de lumea economiștilor. Mai mult decât atât, aportul nostru este, și întotdeauna a fost, nu doar modest, ci și dezorganizat. Metodele de descoperire a faptelor și de analiză, considerate nepotrivite sau eronate de unii dintre noi, sunt îmbrățișate pe scară largă. Deși ar fi posibil, după cum voi încerca să

ară, să vorbim, în legătură cu fiecare epocă, despre o opinie profesionistă în materie de *subiecte cu caracter științific*, deși această opinie a trecut deseori testul de a fi dovada împotriva puternicelor diferențe politice, nu putem vorbi despre acest subiect cu aceeași siguranță cu care o fac fizicienii sau matematicienii. În consecință, nu putem avea încredere unii în alții atunci când sintetizăm „starea științei“ într-o manieră la fel de satisfăcătoare. Or, remediul evident al incapacității de a rezuma adecvat opere este studiul istoriei doctrinelor: într-o măsură mai mare decât în fizică, spre exemplu, în economia modernă, problemele, metodele și rezultatele nu pot fi înțelese cu adevărat fără a cunoaște modul în care economiștii au ajuns să gândească așa cum o fac. Pe de altă parte, într-o măsură mai mare decât în fizică, rezultatele s-au pierdut pe drum sau au rămas neutilizate secole de-a rândul. Vom întâlni cazuri care frizează ridicolul. Economistul care studiază istoria științei sale are mult mai multe șanse să descopere sugestii stimulative și lecții utile, dar deconcertante, decât fizicianul care, în general, se bazează pe faptul că aproape nimic nu s-a pierdut din munca predecesorilor săi. Atunci, de ce să nu începem imediat un alt capitol al istoriei cuceririlor intelectuale?

3. ÎNSĂ ESTE ECONOMIA O ȘTIINȚĂ?

Evident, răspunsul la întrebarea care dă titlul acestui subcapitol depinde de ceea ce înțelegem prin „știință“. De aceea, în limbajul cotidian, precum și în cel academic, în special în țările francofone și cele vorbitoare de engleză, termenul este utilizat deseori pentru a denumi fizica matematică. Evident, acest fapt exclude complet științele sociale, deci și economia. Aceasta din urmă nu este considerată o știință în adevăratul sens al cuvântului dacă folosim metode similare fizicii matematice în definirea caracteristică (*definiens*) a științei. În acest caz, doar o mică parte a economiei are caracter „științific“. Mai mult, dacă definim știința după sloganul: „Știința înseamnă măsurare“, atunci economia are caracter științific în anumite părți ale ei, dar nu în toate celelalte. Chestiunile legate de „rang“ sau „demonitate“ nu au ce căuta aici: a denumi un domeniu ca fiind știință nu ar trebui să însemne nici a face un compliment, nici a aduce un reproș.

Din perspectiva preocupărilor noastre, prezintă importanță o definiție în sens larg: o știință reprezintă orice tip de cunoaștere care a făcut obiectul eforturilor conștiente de a o îmbunătăți.² Asemenea eforturi produc obiceiuri ale minții – metode sau „tehnici“ – și un set de fapte descoperite

2. Vom rezerva expresia „știință exactă“ pentru cel de-al doilea dintre sensurile cuvântului „știință“ enumerate mai sus, adică a științelor care utilizează metode mai mult asemănătoare în structura lor logică cu cele din fizica matematică. Expresia „știință pură“ va fi utilizată în contrast cu „știință aplicată“ (franceza folosește același termen, spre exemplu, *mécanique* sau *économie pure*, precum și termenul *mécanique* sau *économie rationnelle*. Echivalentul italian este *meccanica* ori *economia pura*, iar cel german, *reine Mechanik* sau *Ökonomie*.)

prin aceste tehnici, care se află dincolo de sfera obiceiurilor mentale și cunoașterii concrete a vieții cotidiene. De aici, am putea adopta această definiție, practic, echivalentă: o știință reprezintă orice domeniu al cunoașterii care a dezvoltat tehnici specializate de cercetare a faptelor și de interpretare sau de inferență (analiză). În sfârșit, dacă dorim să scoatem în evidență aspecte sociologice, am putea formula o altă definiție, practic, similară celorlalte două: o știință este un domeniu al cunoașterii în care există indivizi, așa-zii cercetători sau savanți, care și-au asumat misiunea de a îmbunătăți setul curent de fapte și de metode și care, procedând astfel, ajung să le stăpânească de o manieră care îi diferențiază de omul de rând și, eventual, de simplul „practicant”. Multe alte definiții pot fi la fel de potrivite. Iată alte două, pe care le prezentăm fără explicații suplimentare: (1) știința înseamnă bun-simț rafinat; (2) știința înseamnă cunoaștere instrumentalizată.

Având în vedere că economia utilizează tehnici care nu se află la îndemâna publicului larg, că există economiști care le cultivă, ea este o știință în conformitate cu definițiile sus-menționate. De aici pare să rezulte că a scrie istoria acestor tehnici reprezintă o misiune cât se poate de clară, care nu trebuie să lase loc de dubii sau de angoase. Din păcate, lucrurile nu stau așa. Nu avem o sarcină simplă; de fapt, nici măcar nu ne-am apucat de treabă. Înainte de a fi siguri de ceea ce facem, trebuie să eliminăm o serie de obstacole; cel mai serios dintre ele este desemnat prin cuvântul *ideologie*. Vom face acest lucru în capitolele următoare ale acestei prime părți. Deocamdată, vom face câteva comentarii legate de definiția științei.

În primul rând, trebuie să facem față unei obiecții pe care un potențial cititor ar considera-o fatală. Atunci când considerăm știința drept cunoaștere instrumentalizată, adică atunci când o definim prin criteriul utilizării tehnicilor speciale, ne vin în minte, spre exemplu, practicile magice din triburile primitive, dacă ea folosește tehnici care nu sunt accesibile publicului larg și care sunt dezvoltate și practicate într-un cerc de magicieni profesioniști. *Evident*, trebuie s-o includem din principiu, deoarece magia, precum și practicile care, în esență, nu diferă fundamental de magie, schițează, uneori, de o manieră imperceptibilă, ceea ce omul modern consideră a fi metoda științifică: astrologia a reprezentat sfera de interes a astronomiei până la începutul secolului al XVII-lea. Există, totuși, un alt motiv, și mai convingător. Excluderea oricărui tip de cunoaștere instrumentalizată ar însemna să spunem că propriile noastre standarde ar trebui să fie cât se poate de valide pentru toate timpurile și în toate locurile. Însă lucrurile nu pot sta astfel.³ În practică, nu avem altă posibilitate decât să

3. Cel mai bun mijloc de a ne convinge singuri de acest fapt este acela de a observa că regulile noastre procedurale sunt și, probabil, vor fi întotdeauna supuse controversei și într-o stare de continuă schimbare. Să luăm, spre exemplu, următorul caz. Nimeni nu a dovedit că orice număr par poate fi exprimat ca sumă a două numere prime, deși niciun număr par nu poate

interpretăm și să apreciem fiecare fragment de cunoaștere instrumentalizată, atât din trecut, cât și din prezent, din perspectiva standardelor noastre, având în vedere că nu avem altele. Ele sunt rezultatele unei evoluții care se întinde pe mai mult de șase secole⁴, de-a lungul cărora sfera metodelor sau a tehnicilor admisibile din punct de vedere științific s-a restrâns tot mai mult, în sensul că din ce în ce mai multe metode și tehnici au devenit inacceptabile. Vrem să desemnăm această sferă restrânsă doar atunci când vorbim despre știința „modernă” sau „empirică” sau „pozitivă”.⁵ Regulile sale metodologice diferă în diverse areale ale științei și, așa cum am arătat mai sus, nu sunt întotdeauna dincolo de orice îndoială. Totuși, în sens larg, ele pot fi descrise prin intermediul a două caracteristici remarcabile: ele reduc faptele pe care suntem invitați să le acceptăm *pe baze științifice* la categoria mai restrânsă a „faptelor verificabile prin observație sau experiment”; ele reduc aria de aplicare a metodelor admisibile la „inferența logică plecând de la fapte verificabile”. De aici înainte, ne vom plasa de această parte a științei empirice, cel puțin în măsura în care principiile sale sunt recunoscute în economie. Însă, procedând astfel, trebuie să avem în minte următoarele aspecte: deși vom interpreta doctrinele din acest punct de vedere, nu pretindem că el are o validitate „absolută”; deși, raționând din această perspectivă, am putea defini ca invalidă orice propoziție sau orice metodă, evident, întotdeauna cu referire la condițiile istorice în care ele au fost formulate, nu le excludem din sfera gândirii științifice în sensul cel mai larg al cuvântului sau, cu alte cuvinte, nu le

contrazice această propoziție. Să presupunem, acum, că această afirmație vine în contradicție, la un moment dat, cu o altă propoziție pe care o acceptăm. Ar rezulta de aici că *există* un număr par care nu este suma a două numere prime? Matematicienii „clasiți” ar răspunde afirmativ, cei „intuiționiști” (precum Kronecker și Brouwer) ar răspunde negativ. Cu alte cuvinte, primii ar admite, iar ceilalți ar refuza să admită validitatea a ceea ce numim *dovezi indirecte ale existenței teoremelor*, care sunt utilizate pe scară largă în multe domenii, inclusiv în știința economică pură. Evident, simpla posibilitate a unei asemenea diferențe de opinie privind ceea ce reprezintă o dovadă validă este suficientă pentru a arăta, printre altele, că propriile noastre reguli nu pot fi acceptate ca probă ultimă a metodei științifice.

4. Această estimare se referă doar la civilizația occidentală și ține cont, pe deasupra, de moștenirea greacă doar în măsura în care ea a influențat gândirea științifică din vestul Europei, începând cu secolul al XIII-lea; moștenirea, și nu aportul grec însuși. Ca punct de plecare, am ales *Summa Theologica* a lui Toma d'Aquino, care exclude revelația din *philosophicae disciplinae*, adică din toate științele, cu excepția teologiei supranaturale (*sacra doctrina*; teologia naturală este una dintre așa-zisele *philosophicae disciplinae*). Acesta a fost primul și cel mai important pas făcut pe calea criticismului metodologic în Europa după prăbușirea lumii greco-romane. Vom arăta mai jos modul în care excluderea revelației din toate științele, cu excepția *sacra doctrina*, era asociată de către Sfântul Toma cu abandonarea recursului la autoritate ca metodă științifică acceptabilă.

5. Cuvântul „pozitiv”, așa cum este el utilizat din acest punct de vedere, nu are nimic de-a face cu pozitivismul filosofic. Aceasta este prima dintre multele puneri în gardă care vor fi exprimate în această carte împotriva posibilei confuzii care ar putea apărea ca urmare a utilizării, din cu totul alte perspective, a aceluiași cuvânt de către scriitori care confundă, ei înșiși, lucrurile. Aspectul este important și așa menționa câteva exemple: raționalism, raționalizare, relativism, liberalism, empirism.

negăm caracterul științific⁶, care trebuie apreciat după normele „profesi-oniste“ ale fiecărei epoci și ale fiecărui loc.

În doilea rând, definiția noastră inițială („cunoaștere instrumentalizată“) indică motivul pentru care, în general, este imposibil să datăm – inclusiv pe decenii – originile, cu atât mai puțin „fundamentele“ unei științe, înțelese ca distincte de originile unei metode particulare sau de fundația unei „școli“. Așa cum științele, atunci când ele există, se dezvoltă prin acumulări lente, tot așa fac progrese cu pași mici, diferențiindu-se gradual, sub influența unor circumstanțe mai mult sau mai puțin propice, plecând atât de la însăși substanța lor, cât și, uneori, de la cunoașterea specifică altor științe. Cercetarea trecutului, clarificarea acelor condiții, poate și trebuie să reducă distanța dintre bornele temporale între care este aproape la fel de justificat să susții sau să negi existența unui corp de cunoașterea științifică. Însă, oricât de performantă ar fi, cercetarea nu poate elimina complet o zonă de îndoială pe care ecuația personală a istoricului a lărgit-o. În economie, doar prejudicata și ignoranța pot explica afirmații conform căror A. Smith sau F. Quesnay sau Sir W. Petty au „fondat“ această știință sau că istoricul ar trebui să-și înceapă expozeul cu unul sau cu altul dintre ei. Însă trebuie să admitem că știința economică constituie un caz deosebit de dificil, deoarece cunoașterea de bun-simț merge, în acest domeniu, mult mai departe, prin comparație cu cunoașterea științifică pe care am reușit s-o acumulăm, decât în oricare alt domeniu. Omul obișnuit știe că o recoltă bogată este asociată cu prețurile scăzute ale alimentelor sau că diviziunea muncii crește eficiența proceselor productive. Acest tip de cunoaștere este, evident, preștiințific; or, este absurd să evidențiem aceste afirmații în cărțile vechi ca fiind descoperiri ale autorilor în cauză. Formularea inițială a teoriei cererii și ofertei are un caracter științific. Însă „saltul“ este atât de modest, iar cunoașterea de bun-simț și cea științifică se găsesc atât de apropiate în acest caz, încât orice aserțiune cu privire la punctul precis în care prima s-a transformat în a doua trebuie să rămână, în mod necesar, arbitrar. Folosesc această oportunitate pentru a atrage atenția asupra unei probleme conexe.

A defini știința ca fiind cunoaștere instrumentalizată și a o asocia cu grupuri particulare de indivizi înseamnă aproape același lucru cu a sublinia importanța evidentă a specializării care a condus la științele individuale (relativ târziu).⁷ Însă acest proces de specializare nu s-a conformat

6. Acest punct de vedere este insuficient și, evident, nu reușește să facă dreptate problemelor profunde pe care noi le-am atins superficial. Deoarece, totuși, acesta este un lucru pe care îl putem face în condițiile acestei lucrări, aș vrea să adaug doar că interpretarea de mai sus va fi văzută ca fiind eliminată pe cât posibil din: (a) o pretenție de omnicidență profesională; (b) o dorință de a „grada“ conținuturile culturale ale gândirii din trecut în raport cu actualele standarde; și, mai ales, (c) de a evalua altceva decât tehnicile de analiză. Unele aspecte legate de subiect vor fi clarificate pe parcurs.

7. Aș adăuga că, în grupul celor care lucrează în domeniu, al colegilor mei, se dezvoltă un limbaj specializat care va fi din ce în ce mai dificil de înțeles de profani, de publicul larg.

niciodată unui plan rațional – fie conceput explicit, fie doar existent în mod obiectiv –, încât știința ca întreg nu a posedat niciodată o arhitectură coerentă din punct de vedere logic. Ea este ca o pădure tropicală, nu ca o clădire construită după o schiță. Indivizii și grupurile și-au urmat liderii; ei au exploatat metode ori s-au lăsat atrași de propriile probleme pe căi neprevăzute (a se vedea subcapitolul al doilea). Una dintre consecințele acestei stări de fapt este aceea că frontierele științelor individuale sau ale celor mai multe dintre ele se modifică încontinuu, încât n-are sens să încercăm să definim fie *obiectul lor de studiu*, fie *metoda utilizată*. Această afirmație este valabilă mai ales în ceea ce privește economia, care nu este o știință precum acustica, ci este, mai curând, o combinație de domenii de cercetare necoordonate, care se suprapun, la fel ca în cazul „medicinii“. În consecință, vom analiza definițiile date de alții pentru a ne minuna de slăbiciunile lor, dar nu vom adopta niciuna dintre ele. Cea mai potrivită abordare în acest sens constă în enumerarea „domeniilor“ esențiale recunoscute acum în practica predării. Însă nici măcar această definire epidictică⁸ nu trebuie înțeleasă ca fiind completă. În plus, trebuie să lăsăm întotdeauna deschisă posibilitatea ca, pe viitor, să poată fi adăugate (sau eliminate) teme de discuție pe/de pe orice listă completă care poate fi concepută astăzi.

În al treilea rând, definiția noastră nu spune nimic despre motivele care îi determină pe oameni să-și dea silința pentru a ameliora cunoașterea existentă în orice domeniu. Vom reveni asupra subiectului într-un alt context. Deocamdată, notăm doar că natura științifică a oricărui element de analiză este independentă de motivul pentru care ea a fost întreprinsă. Spre exemplu, cercetarea bacteriologică este cercetare științifică și nu face nicio diferențiere între metodele sale, indiferent dacă cercetătorul urmărește un scop medical sau oricare alt scop. În mod similar, dacă un economist cercetează practicile speculației prin metode care îndeplinesc standardele științifice ale vremurilor sale și ale mediului său, rezultatele sale vor face parte din fondul științific al cunoașterii economice, indiferent dacă el dorește să le utilizeze pentru a recomanda o legislație cu caracter reglementator, pentru a apăra speculația împotriva unei astfel de legislații sau, pur și simplu, pentru a-și satisface curiozitatea intelectuală. Atât timp

Inventarea sa, care vizează economisirea unor eforturi altfel inutile, poate servi drept criteriu prin care să fie recunoscută prezența unei științe. Totuși, nu trebuie să uităm că, de cele mai multe ori, el este adoptat după ce știința s-a dezvoltat suficient de mult, sub presiunea intolerabilului inconvenient de a utiliza concepții ale vieții de zi cu zi, care nu ajută scopurile analizelor noastre, dimpotrivă. Economistii, în special, făcând un deserviciu domeniului lor de activitate, au pus prea mult preț pe necesitatea de a se face înțeleși de publicul larg, or, acesta afișează un resentiment la fel de irațional față de orice încercare de a adopta o practică mai rațională.

8. O definiție epidictică înseamnă definirea unui concept (să spunem, conceptul de „elefant“) făcând trimitere la un exemplar din clasa desemnată de concept.

cât nu lasă scopul să-i distorsioneze faptele sau raționamentul, nu există niciun motiv să refuzăm a-i accepta rezultatele sau a-i nega caracterul științific pe temeiul că noi îi dezaprobăm scopul. Acest lucru implică faptul că orice argument de natură științifică produs de „pledanți interesați”, plătiți sau nu pentru a-l livra, nu este, pentru noi, nici mai bun, nici mai rău decât cel al „filosofilor neutri”, dacă o asemenea specie există cu adevărat. Să nu uităm: ocazional, ar fi interesant să ne întrebăm *de ce* un ins spune ceea ce spune. Însă, indiferent de răspuns, acesta nu ne spune dacă ceea ce el spune este adevărat sau fals. Nu prețuiesc deloc disputa ieftină, foarte răspândită, din păcate, printre economiști, de a analiza o afirmație sau o idee criticând sau elogiind motivațiile celui care o susține sau interesul pentru sau împotriva concluziilor pe care ea pare să le impună.